

Karel Čapek – Velká kočičí pohádka

1

Kterak král kočku kupoval

V zemi Taškárů panoval král, a můžeme říci, že panoval šťastně, protože když to musilo být, všichni poddaní ho poslouchali ochotně a s láskou. Jen někdo ho občas neposlechl, a to byla jeho dceruška, malá princezna.

Dobře jí král poručil, aby si nehrála s míčem na zámeckém schodišti; ale kdežpak! Sotva si jednou její chůva chvilinku zdřímala, princezna už byla na schodech se svým míčem, a tu, jestli jí snad pánbůh potrestal nebo jí čert nastavil nohu, upadla a rozbila si koleno. Seděla na schodech a plakala – kdyby to nebyla princezna, řekli bychom, že křičela na celé kolo. Toť se rozumí, hned se seběhly dvorní dámy s kříšťálovými umyvadly a hedvábnými obvazy, deset královských lékařů a tři dvorní kaplani, ale princezně bolest vzít nemohl žádný z nich.

Tu se šourala cestou nějaká babička, a když viděla princeznu na schodech plakat, klekla si k ní a povídá pěkně: „Ale neplačte, princezno. Kdybych vám přinesla zvíře, které má oči smaragdové, a přece mu je nikdo neukradne, vousy takovéhle, a přece to není mužský, kočič jiskrný, a přece mu neshoří, nožičky hedvábné, a přece si je nikdy neprochodí, a v kapsičkách šestnáct nožů, a přece si masa nenakrájí, že byste už ani nezaplakala?“

Princezna se podívala na babičku, z jednoho modrého oka ještě jí tekly slzy, ale druhé se už smálo radostí. „Vždyť, babičko,“ povídá, „takové zvíře na světě není.“

„Ale je,“ pravila babička, „kdyby mně pan král dal, oč bych si řekla, hned bych vám je donesla.“ To řekla a belhala se pomalu pryč.

Princezna zůstala sedět na schodech, ale už neplakala; jen přemýšlela, jaké to může být zvíře. A tu jí přišlo líto, že ho nemá, že jí babička nic nepřinese, a začala znovu tiše plakat. Stalo se, že se pan král zrovna díval z okna, protože chtěl vědět, proč princezna tolik křičela, a tak všechno viděl a slyšel. (...) A poslal za babičkou nejrychlejšího kurýra. Kurýr letí na koni, letí, až jiskry pod kopyty tryskají, a tu, hle, sedí babička před svou chalupou. „Babičko,“ křikl kurýr z koně, „pan král musí mít to zvíře.“

„Bude mít,“ povídá babička, „co chce, dá-li mně tolik tolarů, co se vejde nejlepšího stříbra pod čepec královny maminky.“

Letí kurýr zpátky k paláci, až se prach k obloze zvedá. „Pane králi,“ hlásí, „babička to zvíře přivede, dáte-li jí tolik tolarů, co se vejde nejlepšího stříbra pod čepec vaší maminky.“

To nebude mnoho, myslil si král, a zapřisáhl se velikou přísahou, že dá babičce zrovna tolik tolarů; ale hned šel k své mamince. „Maminko,“ povídá, „dostaneme návštěvu. Vezměte si ten malinký hezký čepeček, ten nejmenší ze všech, co vám pokrývá jen drdůlek vlasů.“ A stará maminka mu to udělala po vůli.

Babička tedy přišla do paláce a nesla na zádech nůši pěkně zavázanou šátkem. Ve velikém sále už čekal král, jeho maminka i malá princezna; ale i všichni ministři, tajní radové, vojevůdci a předsedové čekali, ani nedýchali i zvědavostí. Babička pomalu, pomalu rozvazovala šátek; sám král sestoupil z trůnu, aby to zvíře viděl zblízka. Konečně babička strhla šátek, a z nůše vylítla černá kočka a jedním skokem seděla na trůně.

„Ale babičko,“ zvolal král zklamaně, „vy nás šidíte; vždyť je to jenom kočka!“

Babička si podepřela ruce v bok: „Já že vás šidím? Jen se podívejte,“ řekla a ukazovala na kočku. Jak vám ta kočka seděla na trůně, svítily jí oči zeleně, jako nejkrásnější smaragdy. „Jen se podívejte,“ řekla tedy babička, „nemá-li oči smaragdové. A ty jí, pane králi, neukradne nikdo. A vousy má také, a není mužský.“

„Ale,“ namítal král, „vždyť, babičko, má kočič černý, a ne jiskrný.“

„Jen počkejte,“ bránila se babička a pohladila kočku proti srsti. Opravdu bylo slyšet praskot malých elektrických jisker. „A nožičky,“ řekla dále babička, „má hedvábné. Ani malá princezna, kdyby šla bosa a po špičkách, by neběžela tišeji.“

„Dobrá,“ připouštěl král, „ale zato nemá ani jediné kapsičky, ani šestnáct nožů.“

„Kapsičky,“ povídá babička, „má na tlapkách, a v každé ostrý nůž-drápek. Jen si je spočítejte, není-li jich šestnáct.“

Král tedy pokynul starému kancléři, aby spočítal kočce drápky. Kancléř se naklonil ke kočce a chytil ji za nohu, aby počítal; ale kočka jen prskla a už ho sekla hned vedle oka.

Kancléř se narovnal, držel se za oko a řekl: „Já, pane králi, mám už slabé oči, ale myslím, že těch drápků je mnoho. O čtyřech vím jistě.“

Tu pokynul král prvnímu komorníkovi, aby spočítal kočce drápky. Komorník chytil kočku, aby počítal, ale hnedle se zvedl celý rudý, ohmatával si nos a pravil: „Bude jich, pane králi, dohromady dvanáct. Já jsem jich napočítal osm, čtyři na každé straně.“

Tu pokynul král svému nejvyššímu předsedovi, aby spočítal kočce drápky; ale jenjen že se ten ctihodný pán ke kočce sehnul, už se zase narovnal, hladil si poškrábanou bradu a řekl: „Je jich opravdu zrovna šestnáct, pane králi. Čtyř posledních jsem se právě dopočítal.“

„Inu, co platno,“ vzdychl král, „to už tu kočku musím koupit. Ale vy jste, babičko, jářku taškárka.“

Tak tedy nezbylo králi, než aby vysázel na stůl stříbrné tolarý; pak vzal mamince z hlavy ten malý, ze všech nejmenší čepeček a položil jej na tolarý. Čepeček byl tak malý, že se pod něj vešlo zrovna jen pět tolarů.

„Tu máte, babičko, svých pět tolarů a jděte spánembohem,“ řekl král a byl rád, že to pořídil tak lacino.

Ale babička vrtěla hlavou a povídá: „To jsme si, pane králi, nedomluvili. Vy mně máte dát tolik tolarů, co se vejde nejlepšího stříbra pod čepec vaší maminky.“

„Vždyť ale vidíte,“ bránil se král, „že se pod čepec vejde zrovna jen pět tolarů nelepšího stříbra.“

Babička vzala čepeček do ruky, hladila jej, točila na dlani a povídá pomalu: „Myslím, pane králi, že nejlepší stříbro na světě jsou stříbrné vlasy vaší maminky.“

Král se podíval na babičku, podíval se na maminku a řekl tiše: „Máte pravdu, babičko.“

Tu babička posadila čepeček pěkně na hlavu královy maminky, pohladila jí bílé vlasy a řekla: „A teď mi, pane králi, dáte tolik tolarů, co je stříbrných vlásků pod čepcem vaší maminky.“

Král se podivil, král se zamračil, král se konečně usmál a pravil: „Vy jste ale, babičko, tuze velká taškárka.“

Nu ale, děti, přísaha je přísaha, a tak musel král zaplatit babičce, oč žádala. Poprosil tedy svou maminku, aby si sedla, a nařídil svému nejvyššímu účetnímu, aby jí spočítal stříbrné vlasy, které se jí vejdou pod tento čepeček. Účetní počítá, počítá, a králova maminka pěkně drží, ani se nepohne, a v tom, to víte, stáří má rádo spánek a lehko zadřímne – zkrátka králova maminka usnula.

Zatímco tak spala, počítal účetní vlásek po vlásku; a když se právě dopočítal jednoho tisíce, snad že silněji zatahal za jeden stříbrný vlas, králova maminka se probudila.

„Au,“ vykřikla, „proč mě budíte? Měla jsem živý sen; zdálo se mi, že právě překročil příští král hranice naší země.“

Babička sebou trhla. „To je divné,“ vyhrkla, „zrovna dnes se má ke mně nastěhovat můj vnouček z přespolní říše.“

Ale král ani neposlouchal a zvolal: „Odkudpak, maminko, odkudpak přijde příští král naší země? Ze kterého královského dvora?“

„To nevím,“ řekla králova maminka, „protože jste mne zrovna probudili.“

Zatím nejvyšší účetní počítal dál, a králova maminka zase usnula. Účetní počítá, počítá už do dvou tisíc, a tu se mu zase utrhla ruka a on zatahal silně za stříbrný vlas.

„Ale chaso,“ vykřikla králova maminka, „proč jste mne probudili? Právě se mi zdálo, že příštího krále sem nepřivede nikdo jiný než tahle černá kočka.“

„Jděte, maminko,“ divil se král, „kdopak jakživ slyšel, že by kočka někoho do domu přivedla?“

„Už to tak bude,“ řekla králova maminka, „ale teď mne nechte spát.“

Znovu usnula králova maminka, a znovu počítal účetní. Když se dopočítal třítisícího a posledního, zatrásla se mu ruka a on nechtě zase silně zatahal.

„Ach vy daremní,“ vykřikla králova maminka, „nenecháte starou bábu chvíli spát. Zrovna se mi zdálo, že sem příští král přijede se svým celým domem.“

„No to mně už, maminko, odpusťte,“ řekl na to král, „ale tohle asi nebude pravda. Kdopak by mohl s sebou přivést celý královský zámek?“

„Nemluv, hochu, nadarmo,“ kárala ho maminka. „Člověk nikdy neví, co se může stát.“
(...)

3

Jak detektivové kouzelníka honili

Když už si povídáme o tom, co všechno kočka dovede, musíme vypravovat ještě něco. Princezna kdysi cosi slyšela, že když čiča padá z výšky, spadne vždycky na nohy a nic si přitom neudělá. I sebrala jednoho dne Jůru, vylezla s ní na půdu, a aby to zkusila, pustila milou Jůru okýnkem dolů z náramné výšky. Honem pak vykoukla, spadla-li její micka opravdu na nohy; ale Jůra nespadla na nohy, protože spadla na hlavu jednomu pánovi, který šel zrovna dole po ulici. Snad mu Jůra v tom pádu nějak zaťala drápky do hlavy, nebo co se mu na tom jinak nelíbilo – zkrátka nenechal si kočku sedět na hlavě, jak snad si princezna myslila, že by měl udělat, nýbrž sundal ji, vstrčil ji pod kabát a rychlým krokem zmizel.

Plačky mračky běžela princezna z půdy a rovnou k panu králi: „Bú, búú,“ plakala, „šel dole pán a ukradl nám Jů – Jůuru!“

Slyšel to král a lekl se. Kočka sem, kočka tam, myslil si, ale tahle kočka má k nám přivést příštího krále. Tu bych, myslil si, přece jen nerad ztratil.

Honem si dal zavolat policejního prezidenta. „Tak a tak,“ povídá mu, „někdo nám ukradl černou kočku Jůru. Nesl ji pod kabátem a šel prý tudy pryč.“

Policejní prezident svažil obočí, přemýšlel půl hodiny a pak řekl: „Pane králi, já tu kočku najdu, s pomocí pánaboha, policie veřejné i tajné, všeho vojska, dělostřelectva, hasičstva, lodí podmořských i vzducholodí, věštců, kartárek a všeho ostatního obyvatelstva.“

(...)

Svolali nejlepší detektivy, ale ti kouzelníka nedokázali zajmout, stále jim unikal. Až slavný Američan Sidney Hal ho přivedl. Pak se ovšem ukázalo, že kouzelník se nechal chytit dobrovolně. Došlo k velkému soudu.

5

Jak kouzelník ve vězení seděl

(...)

Za vysokým stolem trůnil soudce Doktor Korpus Juris, stejně tlustý jako přísný. Na lavici obžalovaných seděl kouzelník s rukama spoutanýma.

„Vstaň, padouchu,“ zahřimal na něj Doktor Korpus. „Jsi obviněn, že jsi ukradl královu kočku Jůru, rozenou zde v zemi, rok starou. Přiznáváš se, ničemó?“

„Ano,“ řekl kouzelník tiše.(...)

„Pověz, jak jsi ji ukradl?“

„Inu tak,“ řekl kouzelník, „že mi spadla sama na hlavu.“

„Bídáku, lžeš,“ rozkřikl se na něj soudce a obrátil se k princezně nejtenčím hláskem: „Princezničko, jak ten zlosyn ukradl vaši nejjasnější kočku?“

„Zrovna tak,“ řekla princezna, „jak povídá.“

(...) „Proč si ji, darebáku, ukradl?“

„Protože si tím pádem zlomila nožičku. Vzal jsem ji pod kabát, abych jí tu nožičku napravil a zavázal.“

„I ty vyvrheli,“ spustil Doktor Korpus, „všechno je lež, co říkáš! Přiveďte sem svědka, hostinského ze Strašnic.“

Přivedli tedy toho svědka.

„Hej, hospodský,“ křikl soudce, „co víš tady o tom zločinci?“

„Jen to,“ povídá hostinský bázlivě, „že přišel, slavný soude, do mého hostince, vytáhl zpod kabátu nákou černou kočku a zavázal jí nožičku.“

„Hm,“ zabručel Doktor Korpus, „snad lžeš. A co udělal s tím vznešeným zvířátkem potom?“

„Potom,“ řekl hostinský, „ji pustil, a kočka běžela pryč.“

„Ha, ty trapiči zvířat,“ uhodil soudce na kouzelníka, „pustils ji, aby utekla! Kde je teď králova kočka?“

„Snad běžela,“ pravil kouzelník, „v ta místa, kde se narodila. To kočky, vímeť, dělávají.“

ČAPEK, Karel. *Devatero pohádek a ještě jedna jako přívazek od Josefa Čapka*. 6. vyd. Praha : Albatros, 1983. Velká kočičí pohádka, s. 7-72.

- 1) Převyprávěj ukázky pohádky.
- 2) V úvodu pohádky (část 1) se mluví o zvířeti s podivuhodnými vlastnostmi? Co je to za zvíře? Jak o něm mluví babička a jak král? Uveďte další přirovnání, která by se dala použít při popisu kočky. Uveď přirovnání nebo rčení, kde kočka vystupuje.
- 3) Jaká byla princezna? Jaké vlastnosti měl král a babička?
- 4) Jaké další postavy v ukázce vystupují? Které z nich do pohádky patří a které ne?
- 5) Kterou pohádku ti připomněly sny královy maminky?
- 6) Proč přišla princezna o kočku? Kdo si ji odnesl? A proč?
- 7) Chytili detektivové zloděje? Našli kočku?
- 8) Jak pohádka pravděpodobně pokračuje?
- 9) Co asi musel nabídnout král babičce a jejímu vnoučkovi, aby udrželi kočku na zámku?
- 10) Vyplnily se podivné předpovědi ze snů?
- 11) Kdo se stal novým králem pohádkové země Taškárů?

Řešení:

2) Kočka. Zvíře, které má oči smaragdové, a přece mu je nikdo neukradne, vousy takovéhle, a přece to není mužský, kožich jiskrný, a přece mu neshoří, nožičky hedvábné, a přece si je nikdy neprochodí, a v kapsičkách šestnáct nožů, a přece si masa nenakrájí. (babička); Vždyť je to jenom kočka. (král)

např. měla kožíšek jako hedvábí, jazýček jako struhadlo...

např. pružný, mrštný, falešný, líný jako kočka; příst jako kočka

3) Princezna byla rozmazlená, král hloupý, ale spravedlivý, babička chytrá, mazaná, vtipná.

4) Detektivové, kurýr, kancléř, nejvyšší účetní, kouzelník, králova maminka - do pohádek patří královská rodina, babička, kouzelník.

5) Tři zlaté vlasy Děda Vševěda (K. J. Erben)

6) Vyhodila ji z okna, aby zjistila, zda dopadne na všechny čtyři, odnesl ji kouzelník, kterému spadla na hlavu – aby překontroloval, jestli je v pořádku.

7) Detektivové zloděje chytili (protože se nechal chytit), kočku však nenalezli – ta se vrátila sama domů – k babičce.

8) Odnesou si kočku na zámek, ta znova uteče.

9) Babiččin vnuk se musel přestěhovat na zámek i s chalupou, aby kočka stále neutíkala.

10) Ano, do puntíku.

11) Vnuk.